

Kõigile tervisetöötajatele ja põetajatele.
Täna teid!

„Elu ja surma vahel on raamatukogu,” ütles ta. „Ja selles raamatukogus kulgevad riiulid lõpmatusse. Iga raamat annab võimaluse proovida mingit teist elu, mida oleksid võinud elada. Näha, kuidas läinuksid asjad siis, kui oleksid langetanud teistsugused otsused ... Kas teeksid midagi teisiti, kui jõuaksid kohani, mida oled kahetsenud?”

Vestlus vihmast

Üheksateist aastat enne seda, kui otsustas surra, istus Nora Seed Bedfordi Hazeldene'i kooli väikeses soojas raamatukogus. Ta põrnitses madalal laual lebavat malelauda.

„Nora, kullake, oma tuleviku pärast muretseda on täiesti loomulik,” lausus raamatukoguhoidja proua Elm, silmad kirkad nagu päikesepaistel sätendav härmatis.

Proua Elm tegi esimese käigu. Ratsu hüppas üle valgete etturite korraliku rivi. „Muidugi oled sa mures eksamite pärast. Aga sa võid saada, kelleks iganes tahad, Nora. Mõttele, kui palju võimalusi sul on. See on põnev.”

„Jah, küllap vist.”

„Sul on kogu elu alles ees.”

„Kogu elu.”

„Võid teha, mida hing ihkab, elada, kus soovid. Kohas, mis pole nii külm ega röske.”

Nora nihutas etturit kaks ruutu edasi.

Ta pidi paratamatult võrdlema proua Elmi oma emaga, kes kohtles Norat, otsekui oleks tütar mingi viga, mis tuleb parandada. Kui ta oli alles väike, tegi emale nii kangesti muret tema vasak kõrv, mis hoidis peast rohkem eemale kui parem, et ta proovis olukorda lahendada kleeplindi abil ja peita selle siis villase mütsikese alla.

„Mina *ei salli* külma ja rösket ilma silmaotsaski,” lisas proua Elm tundeküllaselt.

Proua Elmil olid mererohelise kampsuni polokaeluse kohal

lühikesed hallid juuksed ning lahke ovaalne, kergelt kortsuline nägu. Ta oli üsna vana. Aga ühtlasi oli ta kogu selles koolis kõige rohkem Noraga ühel lainepikkusel, sestap eelistas tüdruk isegi neil päevil, kui vihma ei sadanud, veeta pärastlõunase vahetunni väikeses raamatukogus.

„Jahedus ja niiskus ei pea ilmtingimata kokku kuuluma,“ ütles Nora. „Antarktika on maakera kõige kuivem manner. „Rangelt võttes on see kõrb.“

„Noh, niisugune asi peaks sind ju huvitama.“

„Minu meelest pole see piisavalt kaugel.“

„Noh, siis peaksid ehk hakkama astronautiks. Reisima galaktikate vahel.“

Nora muigas. „Teistel planeetidel sajab veel hullemini kui siin.“

„Hullemini kui Bedfordshire’is?“

„Veenusel sajab puhast hapet.“

Proua Elm võttis varrukast pabertaskuräti ja nuuskas vaikselt nina. „Näed nüüd. Sina oma terase mõistusega võid saada kelleks tahes.“

Vihmapiiskadega kirjatud aknast jooksis mööda heledapäine poiss, kelle Nora teadis olevat endast paar klassi allpool. Ajas kedagi taga või jooksis kellegi eest ära. Pärast seda, kui vend lahkus, oli Nora tundnud end koolihoovis pisut kaitsetuna. Raamatukogu oli talle otsekui tsivilisatsiooni varjupaik.

„Paps arvab, et ma olen kõik tulde heitnud. Nüüd kui otsustasin, et ei käi enam ujumas.“

„Noh, mina ei ole küll ütleja, aga siin maailmas pole ju tähtis ainult see, kui kiiresti sa ujuda suudad. Sul on elus valida paljude võimaluste vahel. Nagu ma eelmine nädal ütlesin, võib sinust saada glatsioloog. Olen seda asja uurinud ja ...“

Ja siis helises telefon.

„Üks hetk,“ sõnas proua Elm leebelt. „Pean selle vist vastu võtma.“

Hetk hiljem vaatas Nora juba pealt, kuidas proua Elm räägib telefoniga. „Jah. Ta on praegu siin.” Raamatukoguhoidja vajas näost ära, otsekui oleks saanud vapustuse osaliseks. Ta pööras selja, aga tema sõnad jõudsid vaikes toas selgesti Nora kõrvu: „Oo ei! Ei! Jumal hoidku! Muidugi ...”

Üheksateist aastat hiljem

Mees ukسلävel

Kakskümmend seitse tundi enne seda, kui otsustas surra, istus Nora Seed oma päevinäinud sohval, sirvides arvutis teiste inimeste õnnelikke elusid ja oodates, et midagi juhtuks. Ning siis – nagu välk selgest taevast – juhtuski midagi.

Korraks mõtles ta, et ei peaks üldse avama. Lõppude lõpuks oli ta ju juba ööriietes, ehkki kell oli alles üheksa õhtul. Ta häbenes oma lohmakat ECO-WORRIERI* T-särki ja ruudulisi pidžaamapükse.

Nora torkas tuhvliid jala otsa, et jätta endast natuke tsiviliseeritum mulje, ja avastas, et ukse taga seisab üks mees, keda ta tunneb.

Mees oli pikk ja vibalik, poisikese moega ning lahke näoga, aga tema säravates silmades oli terav pilk, justkui näeksid need asjadest läbi.

Teda jälle näha oli meeldiv, ehkki natuke üllatav, saati et ta kandis spordirõivaid ning oli jahedast vihmases ilmast hoolimata õhetav ja higine. Niiviisi mehega lähestikku seistes tundus Nora endale veel rääbakam kui viis sekundit tagasi.

Aga ta oli tundnud end üksildasena. Ta oli küll uurinud pii-savalt palju eksistentsiaalpsühholoogiat uskumaks, et üksildus kuulub selles üldjoontes tähenduseta universumis tähtsa osana inimloomusesse, ent tõik, et mees seisab seal, oli ometi meeldiv.

„Ash,” lausus ta naeratades. „Te olete Ash, eks?”

„Jah, olen küll.”

* Keskkonnaaktivist. *Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*

„Mida te siin teete? Rõõm teid näha.”

Paar nädalat tagasi oli Nora istunud elektriklaverit mängides akna all ning mees oli teda mööda Bancroft Avenued joostes siin 33A aknal näinud ja põgusalt viibanud. Kunagi – aastate eest – oli ta Nora kord välja kohvi jooma kutsunud. Ehk kavatses ta teha seda ka nüüd.

„Teid samuti,” vastas mees, aga tema kipras laup ei väljendanud rõõmu.

Poes oli ta rääkinud Noraga alati muretul toonil, aga praegu kõlas tema hääl natuke rusutult. Ta kratsis otsaesist. Hakkas veel midagi ütleva, aga lõpetada ei suutnud.

„Käisite jooksmas?” Mõttetu küsimus. Mees oli ilmselgelt jooksmas. Sellegipoolest paistis ta tundvat ajutist kergendust, et saab vastata midagi triviaalset.

„Jah. Kavatsen osaleda Bedfordi poolmaratonil. See on tuleval pühapäeval.”

„Ah jaa. Tore. Mõtlesin korraks, et lähen ka poolmaratonile, aga siis tuli meelde, et mulle ei meeldi joosta.”

Nora peas oli see kõlanud naljakamalt kui valjusti välja öelduna. Pealegi polnud tal jooksmise vastu midagi. Aga mehe näoilme oli nii tõsine, et muutis ta murelikuks. Vaikus venis nii pikaks, et polnud juba enam piinlik, vaid midagi enamamat.

„Rääkisite, et teil on kass,” lausus mees lõpuks.

„Jah, on küll.”

„Mulle jäi meelde tema nimi. Voltaire. Punasevöödiline kass.”

„Jah. Ma kutsun teda Voltsiks. Voltaire’i peab ta natuke ülespuhutuks. Paistab, et ta pole kaheksateistkümnenda sajandi prantsuse filosoofiast ja kirjandusest just ülearu suures vaimustuses. Tema huvid on kaunis maised. Mõistate. Kassi kohta.”

Ash langetas pilgu tema sussidele.

„Kahju küll, aga ta on surnud.”

„Mida?”

„Ta lamas täitsa liikumatult tee kõrval. Nägin kaelarihmalt tema nime. Ta on vist autolt löögi saanud. Andke andeks, Nora.”

Nora kartis sel hetkel nii kangesti oma äkilist meeleolumuutust, et naeratas ühtsoodu edasi, otsekui võiks ta selle naeratuse abil hoida kinni maailmast, kus oli viibinud alles natukese aja eest – kus Volts oli veel elus ning see mees, kellele ta müüs kitarrimuusika noodiraamatuid, oli helistanud tema uksekella hoopis teisel põhjusel.

Norale meenus, et Ash on kirurg. Mitte veterinaar, vaid inimeste arst. Kui ta ütles, et keegi on surnud, siis seda too tõenäoliselt oligi.

„Tunnen teile südamest kaasa.”

Norast uhtus üle tuttav kurbus. Ainult sertraliin hoidis teda nutma hakkamast. „Oh jumal!”

Hing rinnus kinni, astus ta välja Bancroft Avenue märgadele pragunenud sillutiseplaatidele ja nägi vaest punaste vurrudega loomakest lamamas kõnnitee kõrval vihmast läikival asfaldil. Pea lebas trotuaari serval ja käpad olid taga välja sirutatud nagu keset sööstu, jälitades mõnd kujuteldavat lindu.

„Oh, Volts! Oo ei! Oo jumal!”

Nora teadis, et peaks tundma kassist sõbra pärast haletsust ja ahastust, ning tundiski, aga pidi endale tunnistama ka midagi muud. Sel ajal, kui ta vaatas Voltaire'i tardunud, rahulikku ilmet, tema täiuslikult valuvaba olekut, kohus temas pimeduse varjus pääsmatult üks teine tunne.

Kadedus.

String Theory

Kui ta oli alles laps, seisis isa basseini ääres, lõuapärad kramp-likult kokku pigistatud ning pilk liikumas stopperi ja rekordit parandada püüdva tütre vahet. See ammune hukkamõistev pilk, mille osaliseks ta pärast ränka pingutust alatihti sai, meenus Norale nüüd jälle, kui ta hingeldades ja hilineenult String Theory poodi pärastlõunasesse vahetusse jõudis.

„Palun vabandust,” ütles ta Neilile kabinetis aset täitvas räpa- ses akendeta toapugerikus. „Mu kass suri. Eile õhtul. Ja mul tuli ta maha matta. Nojah, keegi küll aitas mul teda matta. Aga pärast seda jäin oma korterisse üksi ja ei suutnud uinuda; unustasin äratuse panna ega ärganud enne keskpäeva ning siis läks mul kiireks.”

Kõik, mis ta rääkis, oli tõsi, ning Nora arvas, et see, kuidas ta välja näeb – nägu meikimata, juuksed lõdvalt sabasse seotud, seljas sama kaltsukast ostetud roheline pesusametist pihikseelik, mida ta oli kandnud tööl kogu nädala, ning sinna juurde veel üleüldine kurnatud ja meeleheitlik olek –, kinnitab tema sõnu.

Neil tõstis pilgu arvutilt ja nõjatus toolileenile. Pannud käed kokku, toetas ta nimetissõrmed lõua alla, justkui polekski muusikariistade poe juhataja, kes räägib hiljaks jäänud allu- vaga, vaid universumi sügava filosoofilise mõtte üle meelisklev Konfutsius. Tema selja taga seinal oli suur Fleetwood Maci plakat, mille parempoolne ülanurk oli lahti tulnud ja ripnes nagu kutsika kõrv.

„Kuule, Nora, sa meeldid mulle.”

Neil oli mõnus mehike. Pisut üle viiekümnene kitarrifanaatik, kes armastas heita tobedat nalja ning mängida ise poes päris talutavaid vanu Dylani töötlusi.

„Ja ma tean, et sul on see vaimse tervise värk.”

„Kõigil on vaimse tervise värk.”

„Saad aru küll, mida ma mõtlen.”

„Üldiselt tunnen ma ennast palju paremini,” valetas Nora. „See pole kliiniline. Arst ütleb, et mu masendus on tingitud olukordadest. Mul lihtsalt juhtub ikka ja jälle ... midagi. Aga ma pole võtnud seetõttu ainsatki haiguspäeva. Ainult siis, kui ema ... Jah. Ainult siis.”

Neil ohkas. Ohates tõi ta alati kuuldavale vaikse ninavile. Kurjakuulutav B-moll. „Nora, kui kaua sa siin oled töötanud?”

„Kaksteist aastat ...” – ta teadis seda liigagi hästi – „üksteist kuud ja kolm päeva. Vahelduva eduga.”

„See on pikk aeg. Mulle tundub, et väärksid midagi paremat. Sa lähened neljakümnele.”

„Ma olen kolmkümmend viis.”

„Sul on palju tegemist. Annad klaveritunde ...”

„Ühele inimesele.”

Neil pühkis kampsunilt purukese.

„Kas kujutlesid kunagi, et jäädki kodulinna poemüüjaks? Ütleme neljateistkümmesena? Kellena sa ennast siis ette kujutasid?”

„Neljateistkümmesena? Ujujana.” Nora oli olnud rinnuliujumises riigi kõige kiirem neljateistkümnepäevane tüdruk ja vabaujumises teine. Ta mäletas, kuidas seisis üleriigilistel ujumismeistrivõistlustel pjedestaalil.

„Mis siis juhtus?”

Nora sulges silmad. Talle meenus kloorihõnguline pettus, mis valdas teda lõpuaega vaadates. „See muutus liiga koormavaks.”

„Just koormus teebki meid tugevaks. Kui algul oled süsi, siis surve all saab sinust teemant.”

Nora ei vaevunud Neili teemanditeadmisi ümber lükkama. Ta ei öelnud, et ehkki süsi ja teemant on mõlemad süsinik, on süsi siiski liiga ebapuhas, et saada teemandiks – olgu surve kui tahes tugev. Kui alustasid söena, siis teaduse seisukohast sa söeks jäidki. Võib-olla tuli selles näha elu õppetundi.

Nora silus vallandunud süsimusta kihara üles hobusesaba poole.

„Mida sa öelda tahad, Neil?”

„Oma unistust järgida pole kunagi liiga hilja.”

„Seda unistust kohe kindlasti on.”

„Sa oled kõrgesti haritud inimene, Nora. Kraad filosoofias ...”

Nora silmitses vasakul käel olevat väikest sünnimärki. See sünnimärk oli teinud temaga kaasa kõik elusündmused. Ometi püsis see seal ega teinud väljagi. Oli lihtsalt sünnimärk. „Kui aus olla, siis pole Bedfordis filosoofide järele just *tohutut* nõudmist, Neil.”

„Sa käisid ülikoolis, elasid aasta Londonis ja tulid siis tagasi.”

„Mul polnud erilist valikut.”

Nora ei tahtnud rääkida oma surnud emast. Ega isegi Danist. Sest Neil oli pidanud seda, kuidas Nora kõigest kaks päeva enne kindlaks määratud pulmapäeva Danile ära ütles, pärast Kurti ja Courtney* kõige kütkestavamaks armastuslooks.

„Meil kõigil on valikud, Nora. Eksisteerib säärane asi nagu vaba tahe.”

„Mitte neile, kes pooldavad deterministlikku maailmavaadet.”

„Aga miks just *siia*?”

„Mul oli valida kas siia või loomade varjupaika. Siin oli parem palk. Ja lisaks veel muusika.”

„Sa tegid bändi. Koos vennaga.”

* Kurt Cobain ja Courtney Love.

„Jah. Labyrinthi. Sellel ei olnud erilisi väljavaateid.”

„Su vend räägib midagi muud.”

See tuli Norale üllatusena. „Joe? Kust sa ...”

„Ta ostis võimendi. Marshall DSL40.”

„Millal?”

„Reedel.”

„Ta oli siis Bedfordis?”

„Kui see polnud just hologramm. Nagu Tupac.”

Joe käis kindlasti Ravil külas, mõtles Nora. Ravi oli tema venna parim sõber. Kui Joe oli jätnud kitarrimängu sinnapaika, sõitnud Londonisse ja tegi seal mingit mõttetut IT-tööd, mida ta vihkas, siis Ravi oli jäänud Bedfordi. Tema mängis nüüd Slaughterhouse Four' nimelises kaveribändis, mis esines linna kõrtsides.

„Ahaa. See on huvitav.”

Nora oli kaunikesti kindel, et vend teadis reede olevat tema vaba päeva. See tõdemus tegi talle sisimas haiget.

„Ma olen siin rahul.”

„Tegelikult ei ole.”

Neilil oli õigus. Nora hinges vindus haigus. Mõistust vaevas iiveldus. Ta manas näole veel laiema naeratuset.

„Tahan öelda, et olen selle tööga rahul. Selles mõttes, et mul pole midagi muud tarvis. Neil, ma vajan seda tööd.”

„Sa oled hea inimene. Sa muretsed maailma asjade pärast. Kodutute pärast, keskkonna pärast.”

„Mul on vaja töökohta.”

Neil oli võtnud taas Konfutsiuse poosi. „Sul on vaja vabadust.”

„Ma ei taha vabadust.”

„String Theory ei ole mittetulundusorganisatsioon. Ehkki pean ütlema, et see liigub kiiresti sennapoole.”

„Kuule, Neil, kas asi on selles, mida ma eelmine nädal ütlesin? Et siin on vaja teha ümberkorraldusi. Mul on mõtteid, kuidas meelitada siia nooremaid ...”

„Ei,” katkestas Neil teda puudutatult. „See oli algul ainult kitarripood. Stringiteooria*, mõistad? Ma mitmekesistasin seda. Upitasin poe järjele. Ajad on lihtsalt rasked ja ma ei saa maksta selle eest, et sa kunded oma pilvise näoga eemale peletad.”

„Mida?”

„Kahju küll, Nora,” Neil jäi viivuks vait, umbes nii kauaks, kui läheb vaja, et kirves pea kohale tõsta, „aga ma pean su lahti laskma.”

* *String theory*. Sõnademäng, mis viitab ühtaegu teoreetilise füüsika terminile ja keelpillidele.

Elada tähendab kannatada

Taevast katvad tahmakarva pilved kajastasid täpselt Nora hinge-
seisundit, kui ta mööda Bedfordi ringi hulkus, otsides põhjust,
miks elada. See linn oli meeleheite konveierilint. Kivipuru-
viimistlusega spordikeskus, kus isa oli kunagi vaadanud teda
ujumas üht basseinipikkust teise järel; Mehhiko restoran, kuhu ta
oli viinud Dani *fajita*'sid sööma; haigla, kus oli ravitud tema ema.

Dan oli saatnud talle eile sõnumi.

*Nora, ma tahaksin su häält kuulda. Kas me võiksime rää-
kida? D x*

Ta oli vastanud, et on *tobedalt hõivatud* (LOL*). Midagi
muud olnuks võimatu öelda. Mitte sellepärast, et ta mehest
enam ei hoolinud, vaid just sellepärast, et hoolis. Ja ei soovinud
talle taas haiget teha. Ta oli hävitanud Dani elu. *Mu elu on segi
paisatud*, oli mees teatanud talle purjuspäi saadetud sõnumites
varsti pärast ärajäänud pulmi, kui Nora kaks päeva varem alt
ära oli hüpanud.

Universum püüdis korrastamatuse, entroopia poole. See oli
termodünaamika alusseadus. Kas polnud see ehk kogu eksis-
tentsi alusseadus?

Kui kaotad töö, järgneb muud paska.

Puuvõrades vihistas tuul.

Hakkas sadama.

Ta suundus ajalehepoodi varju, täis sügavat – ja nagu selgus,
õiget – eelaimust, et asjad lähevad veel hullemaks.

* Naerukoht.